

Motion till riksdagen 2021/22:4464

av **Gudrun Brunegård m.fl. (KD)**

med anledning av skr. 2021/22:144 Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen utförligt bör följa upp Riksrevisionens samtliga rekommendationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en helhetsöversyn av kärnstödet som metod för utbetalning av svenskt bistånd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att kontaktvägarna mellan regeringen och ansvariga myndigheter tydliggörs och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samverkan mellan de ansvariga myndigheterna behöver underlättas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydligare inriktning för och uppföljning av delar av multi-bi-stödet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i egenskap av stor givare till FN-systemet bör verka för att FN-organ reformeras och blir mer resultatinkriktade, transparenta och effektiva, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det multilaterala stöd som Sverige ger till en rad olika FN-organ i större utsträckning behöver fokuseras och samlas hos de organ som arbetar bland flyktingar och med barns säkerhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inriktningen för det multilaterala biståndet till Afghanistan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksrevisionen har granskat ändamålsenligheten i regeringens och Utrikesdepartementets hantering av det s.k. kärnstödet samt Sidas hantering av det s.k. multi-bi-stödet för åren 2017–2019. I båda fallen rör det sig om biståndsmedel som betalas ut till multilaterala organisationer. Kärnstödet är stöd direkt till en multilateral organisations centrala budget. Multi-bi-stödet är öronmärkt till specifika insatser. Riksrevisionen har inte granskat biståndets utfall utan i stället hur regeringen, UD och Sida arbetar med styrdokument, beslutsunderlag, syften, mål och uppföljning av resultat.

Riksrevisionens granskning är viktig. För att upprätthålla legitimiteten för biståndspolitik, och till syvende och sist enprocentsmålet, måste varje skattekrona användas så effektivt som möjligt. Tyvärr konstaterar vi att Riksrevisionens granskning pekar på stora brister i regeringens sätt att hantera biståndet.

Riksrevisionen har riktat kritik och rekommendationer mot regeringen, UD och i viss mån Sida. Tyvärr har regeringen i skrivelsen svarat på ett sätt som blivit typiskt efter att Riksrevisionen genomfört en granskning. Antingen är problemen upp till de enskilda myndigheterna att hantera eller så har regeringen redan vidtagit tillräckliga åtgärder. Kristdemokraterna anser inte att det är ett fullgott sätt att hantera viktiga granskningar. Regeringen behöver följa upp alla Riksrevisionens rekommendationer på ett utförligt sätt, särskilt avseende rutiner och dokumentation.

Att Utrikesdepartementet har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att studera rapportens rekommendationer och föreslå åtgärder för att ytterligare stärka styrningen och uppföljningen av det multilaterala biståndet är ett viktigt första steg. Kristdemokraterna anser dock att regeringen bör göra en helhetsöversyn av kärnstödet som metod för utbetalning av svenskt bistånd. Riksrevisionens granskning visar att regeringen är otydlig i sin styrning vad gäller vilka mål som ska uppnås med kärnstödet samt att det finns brister i beslut med tillhörande underlag och i uppföljningar. Först genom att åtgärda dessa brister får regeringen och UD bättre underlag för att avgöra om kärnstöd till en viss organisation är det mest effektiva sättet att uppnå svenska biståndspolitiska mål, konstaterar Riksrevisionen. Det är därför viktigt att dessa brister åtgärdas skyndsamt.

Den mest omfattande kritiken i Riksrevisionens rapport gäller avsaknaden av tydliga mål för kärnstödet och en bristande riskanalys av detsamma. I rapporten står det att det inte framgår av UD:s underlag vilka omständigheter som har varit avgörande för regeringens beslut som rör kärnstöd. ”Till exempel framgår det inte hur styrkor, svagheter, möjligheter och risker med ett visst kärnstöd eller en viss multilateral organisation har vägts in i beslut eller påverkat föreslagna nivåer på kärnstöd.” Otydligheter som dessa gör det svårt att bedöma om biståndet bidrar till att de svenska biståndsmålen uppnås. Det går inte att följa hur de svenska pengarna används. Riksrevisionen anser också att regeringen och UD bör bli bättre på att klargöra vilka uttalade mål man har med detta kärnstöd mer än att enbart välja en partner som anses lämplig. Det finns organisationsstrategier för samarbetet med mottagarna av kärnstöd, men Riksrevisionen ser inte att dessa strategier följs upp för att se om de efterföljs.

När det gäller samarbetet mellan UD och Sida anser Riksrevisionen att det finns effektivitetsvinster om de två myndigheterna kan ta fram gemensamma underlag och analyser till beslut om kärnstöd och multi-bi-stöd. Det minskar risken för dubbelarbete. Som ett konkret exempel nämner man att ”om regeringen till exempel väljer att dra ner kärnstödet till en organisation för att skicka en politisk signal bör Sida inte samtidigt höja multi-bi-stödet till samma organisation”. Kristdemokraterna anser att regeringens

styrning av Utrikesdepartementet kan förbättras genom att man ger tydliga direktiv. Detta är särskilt viktigt nu när UD till synes på eget initiativ tar fram en mall för uppföljning av kärnstödet samt stärker sitt arbete med att vidareutveckla rutiner och vägledningar för identifiering, analys, värdering och uppföljning av risker. I detta sammanhang är det viktigt att betona att kontaktvägarna mellan regeringen och de ansvariga myndigheterna UD och Sida behöver förtydligas.

På motsvarande sätt behöver samverkan mellan UD och Sida underlättas. Detta efterfrågas inte minst av Sida men nämns inte i regeringens beskrivning av möjliga åtgärder. Regeringen brister därvidlag i styrning och ledning när man överlåter till UD och Sida att själva ta påkallade initiativ.

Senast Riksrevisionen genomförde en motsvarande granskning av det multilaterala biståndet var 2014. Då uppdagades liknande brister. Riksrevisionens kritik, då såväl som nu, ligger i linje med vad som anförs i en särskild utredning från OECD:s biståndskommitté Dac från 2019, dvs. den granskning som regeringen i andra avseenden själva gärna hänvisar till. Dac konstaterar visserligen att svenskt bistånd är ambitiöst och skickligt genomfört och att Sverige är en högt ansedd aktör internationellt. Dock går det att skönja viss kritik mot Sveriges höga bidrag till olika FN-organ, ofta i form av kärnstöd.

Kärnstödet är förknippat med utmaningar. Svenska staten måste hantera hur organisationernas mål relaterar till svenska biståndsmål och till stor del förlita sig på organisationernas system för kontroll och uppföljning. I viss mån gäller detta förhållande även multi-bi-stödet, där det ligger i Sidas intresse att inte bara påverka hur påsen ser ut utan även själva innehållet. En större andel av multi-bi-stödet borde kunna ha en tydligare inriktning och i samband med detta borde det göras en tydligare uppföljning av hur stödet har använts.

Kristdemokraterna har sedan tidigare kritiserat regeringen för att kanalisera biståndet genom ett trögt och många gånger ineffektivt FN-system. Detta är ett värdeslöst sätt att använda skattepengar och riskerar att urholka legitimiteten för biståndspolitik. Vi menar att det krävs nytänk i biståndspolitik. De myndigheter och organisationer som administrerar biståndet måste parallellt stärkas för att upprätthålla en hög kvalitet. Det måste säkerställas att kapaciteten för att administrera och följa upp biståndsinSATser är hög. Behoven i världen är stora och medel ska inte gå förlorade på grund av dålig kontroll och insyn.

Sverige ger ett högt stöd till olika FN-organ och biståndet har ökat kraftigt de senaste åren. Uppskattningsvis en tredjedel av Sidas budget går nu till olika FN-organ. FN är den viktigaste aktören på den internationella arenan och genomför oundgängliga humanitära insatser runt om i världen i en tid när vi ser att behoven inom flera humanitära områden, såsom bekämpning av hunger, ökar. Men det är också ett faktum att FN och flera av dess olika organ återkommande har kantats av skandaler och oförmåga att hjälpa de mest utsatta. I och med att Sverige är en av de större givarna till FN har regeringen ett ansvar för att aktivt verka för att FN-organ reformeras och blir mer resultatinkrävande, transparenta och effektiva. Vi anser att det multilaterala stöd som Sverige ger till en rad olika FN-organ bör fokuseras och i större utsträckning än tidigare samlas hos de organ som har störst påvisad effektivitet och verksamhet bland flyktingar och som arbetar med barns säkerhet och rättigheter, såsom UNDP, UNHCR, WFP, Cerf och Unicef.

Den helt nyligen uppkomna situation som uppstått i Ukraina till följd av Rysslands provocerade angrepp för två veckor sedan skapar nya behov av stödinsatser. Det gäller både akuta insatser för att undsätta flyktingar i Ukraina och närområdet och att inte

mödosamt uppnådda utvecklingsframgångar ska gå om intet när landets infrastruktur och livsmedelsproduktion slås ut och en stor andel av befolkningen riskerar att hamna i direkt fattigdom till följd av kriget. Sådana situationer pekar på fördelen med kärnstöd och multi-bi-stöd utan öronmärkning, där belopp kan prioriteras om efter behov.

Det är Kristdemokraternas uppfattning att Sverige inte kan avsäga sig ansvar bara för att man agerar mellanhand. En stor del av Sveriges bistånd förmedlas via multilaterala organisationer, och det faktum att Sida endast är avtalspart i flera projekt gör inte att vi från Sverige ska ställa lägre krav. Regeringen har återkommande valt att se mellan fingrarna med oegentligheter och dragit sig för att villkora svenskt bistånd. Uttalanden och kritik förekommer, men direkta åtgärder mot biståndsländer vilkas regimer allvarligt kränker mänskliga rättigheter är ovanliga. Det går inte att kompromissa om dessa rättigheter och Sverige måste nu på allvar sätta kraft bakom orden. I slutändan handlar det om legitimiteten för biståndet och respekt för skattebetalarnas pengar.

Sedan talibanerna återtog makten i Afghanistan har Sverige fryst allt långsiktigt utvecklingssamarbete med landet, som tidigare varit den störa mottagaren av svenskt bistånd, för att i stället rikta om biståndet till humanitärt stöd inom ramen för multilaterala organisationer. Det svenska stödet har gjort skillnad, inte minst för alla de flickor som kunnat återvända till skolan. Nu måste vi se till att våra strävanden inte har varit förgäves. Regeringen behöver ta fram en långsiktig strategi för att se till att det svenska biståndet till den afghanska civilbefolkningen kan fortsätta utan att det hamnar i talibanernas fickor och för att de framsteg som på senare år gjorts avseende kvinnors utbildning och delaktighet i samhällslivet inte ska gå till spillo.

Gudrun Brunegård (KD)

Lars Adaktusson (KD)

Andreas Carlson (KD)

Ingemar Kihlström (KD)

Mikael Oscarsson (KD)

Tuve Skånberg (KD)